

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор науково-педагогічної роботи

В.Л. Шаран

Ініціали та прізвище

17 вересня 2019

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗАПОВІДНА СПРАВА

Галузь знань 10 Природничі науки
Шифр Назва

Спеціальність 101 Екологія

Освітня програма Екологія

Статус дисципліни нормативна
Нормативна (вибіркова)

Факультет біолого-природничий

Кафедра екології та географії

Мова навчання українська

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	4	7	120/4	32	16	-	16	-	88	-	+	-

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки бакалаврів (240 кредитів ECTS)

Ступінь вищої освіти

Розробники:

Підпис

М.Й. Цайтлер канд. біол. наук., доцент

Ініціали та прізвище викладача, науковий ступінь та вчене звання

Підпис

Л.З. Слободян викладач кафедри екології та географії

Ініціали та прізвище викладача, науковий ступінь та вчене звання

Погоджено керівником групи забезпечення спеціальності

Підпис

Цайтлер М.Й., канд.біол. наук, доцент

Схвалено на засіданні кафедри екології та географії

Протокол № 7 від 04 червня 2019 р.

Завідувач кафедри екології та географії

Підпис

Н.Г. Кучманич

Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні науково-методичної ради біолого-природничого факультету

Протокол № 6 від 03 вересня 2019 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № 7 від 17 вересня 2019 р.

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є засвоєння майбутніми фахівцями-екологами необхідних теоретичних знань та практичних навиків нормативно-правового, наукового та інституційного забезпечення заповідної справи, формування навичок прийняття оптимальних управлінських рішень в галузі заповідної справи та природоохоронної діяльності.

Розвинути у майбутніх педагогів такі компетентності.

Загальні:

- знання та розуміння предметної області та професійної діяльності;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність працювати в команді;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові:

- сформувати знання про сучасний стан, загальні принципи формування мережі об'єктів, територій та акваторій ПЗФ, їх класифікацію, а також про формування екомережі;
- забезпечити набуття системи знань, вмінь та навичок щодо вивчення, оцінки та обґрунтування розвитку територіальних систем природно-заповідного фонду України;
- мотивувати необхідність заповідання та визначити поняття про місце заповідної справи в сучасній природоохоронній діяльності в контексті концепції сталого розвитку регіонів;
- ознайомити студентів з основними нормативно-правовими актами в галузі заповідної справи в світі та Україні (конвенціями, кодексами, законами, указами, та ін.);
- сформувати уявлення організації системи екологічного моніторингу природоохоронних територій та управління ними;
- закласти розуміння специфіки наукових досліджень, рекреаційної, освітньої та інформаційної діяльності в межах об'єктів-установ ПЗФ;
- сприяти формуванню ставлення до заповідного фонду як національного надбання і до заповідної справи як одного з пріоритетних напрямків розвитку суспільства.

Програмні результати:

- демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами;

- розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування;
- розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду;
- вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі;
- брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля;
- уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення навчальної дисципліни “Заповідна справа” ґрунтується на знанні понятійно-термінологічного апарату, основи якого закладені в таких дисциплінах як “Загальна екологія”, “Екологія рослин і тварин”, “Гідрологія”, “Моніторинг довкілля”, “Загальне землезнавство”, “Геологія з основами геоморфології”, “Природоохоронне законодавство”.

Навчальна дисципліна “Заповідна справа” закладає основи для вивчення студентами наступних дисциплін: “Управління в природоохоронній діяльності”, “Стратегія сталого розвитку”, “Екологічне інспектування”, “Міжнародне екологічне право”, “Оцінка впливу на довкілля”, “Охорона і раціональне використання природних ресурсів”.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні

знати: етапи історичного і концептуального розвитку та сучасний стан заповідної справи, категорії об'єктів ПЗФ України, міжнародні охоронні категорії, правове забезпечення заповідної справи в Україні, біосферний заповідник, природний заповідник, національний природний парк, регіональний ландшафтний парк, заказник, пам'ятка природи, заповідне урочище, ботанічний сад, зоологічний парк, парки пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічний парк, біосферний резерват, об'єкт світової природної спадщини, Літопис природи, біосозологічний паспорт, вид зникаючий, вид зниклий, вид зниклий в природі, вид недостатньо відомий, вид неоцінений, вид реліктовий, вид рідкісний, вид, що охороняється, екомережа, буферна зона екомережі відновлювальна територія екомережі, принципи формування

територіальних екологічних мереж, оселищна концепція, механізм резервування природних територій для їх майбутнього заповідання, підходи до організації охорони, наукових досліджень, ведення Літопису природи, рекреаційна, освітня та інформаційна діяльність на базі об'єктів-установ ПЗФ.

вміти:

загальна компетентність:

- формулювати проблему, яка розглядається;
- використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- критично оцінювати результати своєї діяльності;
- керувати і допомагати виконувати науково-дослідницьку роботу студентам;
- встановлювати доброзичливі відносини зі студентами, знаходити оптимальні форми спілкування зі студентами;
- діяти соціально відповідально та свідомо згідно нормативно-правової бази екологічного управління.

компетентність, що відповідає предмету:

- застосувати знання в професійній та природоохоронній діяльності;
- визначати наукову цінність біорізноманіття природно-заповідного фонду;
- використовувати знання заповідної справи та особливості формування екомережі для збереження ландшафтного та біорізноманіття;
- обґрунтовувати виділення і створення природно-заповідних територій;
- розробляти схему оптимізації ПЗФ окремого регіону згідно вимог законодавства, користуючись еколого-економічними показниками стану територій;
- володіти методами проектування природно-заповідних територій;
- встановлювати режими збереження заповідних екосистем;
- оцінювати вплив антропогенних факторів на заповідні екосистеми;
- проводити наукові дослідження в екосистемах заповідних територій, вести Літопис природи;
- організовувати еколого-освітню, просвітницьку, рекреаційну діяльність на базі об'єктів ПЗФ;
- організувати громадський контроль в об'єктах природно-заповідного фонду.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

А (90 – 100) – оцінка «відмінно» – «5» (*відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; уміє формулювати проблему, яка розглядається та інтерпретувати отримані результати, робити висновки та давати рекомендації з управління об'єктами природно-заповідного фонду згідно правового забезпечення заповідної справи в Україні; при виконанні практичних робіт студент уміє охарактеризувати етапи історичного і концептуального розвитку та сучасний стан заповідної справи, характеризує категорії об'єктів ПЗФ України та міжнародні охоронні категорії; аналізує умови створення та функціонування біосферного заповідника, природного заповідника, національного природного парку, регіонального ландшафтного парку, заказника, пам'ятки природи, заповідного урочища, ботанічного саду, зоологічного парку, парку пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічного парку, біосферного резервату, об'єкту світової природної спадщини; характеризує структуру Літопису природи; аналізує склад біосозологічного паспорта; розрізняє поняття зникаючого виду, зниклого виду, виду зниклого в природі, виду недостатньо відомого, неоціненого виду, реліктового виду, рідкісного виду, виду, що охороняється; характеризує поняття екомережі та принципи формування територіальних екологічних мереж, знає умови існування та функціонування буферної зони екомережі, відновлювальної території екомережі; аналізує впровадження оселищної концепції; знає механізм резервування природних територій для їх майбутнього заповідання; аналізує підходи до організації охорони природи, наукових досліджень, рекреаційної, освітньої та інформаційної діяльності на базі об'єктів-установ ПЗФ; уміє здобувати нові знання, використовуючи сучасні інформаційні освітні технології; виконав усі види навчальної роботи.

В (82 – 89) – оцінка «добре» – «4» (*вище середнього рівня з кількома помилками*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; добре орієнтується в питаннях управління об'єктами природно-заповідного фонду згідно правового забезпечення заповідної справи в Україні; при виконанні практичних робіт студент уміє охарактеризувати етапи історичного і концептуального розвитку та сучасний стан заповідної справи, характеризує категорії об'єктів ПЗФ України та міжнародні охоронні категорії, проте потребує незначної підтримки

для впевненості у власній відповіді; характеризує з незначними неточностями умови створення та функціонування біосферного заповідника, природного заповідника, національного природного парку, регіонального ландшафтного парку, заказника, пам'ятки природи, заповідного урочища, ботанічного саду, зоологічного парку, парку пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічного парку, біосферного резервату, об'єкту світової природної спадщини; описує структуру Літопису природи та склад біосозологічного паспорта; орієнтується в поняттях зникаючого виду, зниклого виду, виду зниклого в природі, виду недостатньо відомого, неоціненого виду, реліктового виду, рідкісного виду, виду, що охороняється; знає поняття екомережі та принципи формування територіальних екологічних мереж, умови існування та функціонування буферної зони екомережі, відновлювальної території екомережі; аналізує з незначними неточностями впровадження оселищної концепції; орієнтується в механізмах резервування природних територій для їх майбутнього заповідання; характеризує підходи до організації охорони природи, наукових досліджень, рекреаційної, освітньої та інформаційної діяльності на базі об'єктів-установ ПЗФ; уміє здобувати нові знання, використовуючи сучасні інформаційні освітні технології; виконав усі види навчальної роботи.

С (75 – 81) – оцінка «добре» – «4» (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок): отримує здобувач, який виявив міцні знання навчального матеріалу, відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; орієнтується в питаннях управління об'єктами природно-заповідного фонду згідно правового забезпечення заповідної справи в Україні; при виконанні практичних робіт студент уміє охарактеризувати етапи історичного і концептуального розвитку та сучасний стан заповідної справи, характеризує категорії об'єктів ПЗФ України та міжнародні охоронні категорії, проте допускає певні (неістотні) неточності під час їх аналізу; має певні знання про умови створення та функціонування біосферного заповідника, природного заповідника, національного природного парку, регіонального ландшафтного парку, заказника, пам'ятки природи, заповідного урочища, ботанічного саду, зоологічного парку, парку пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічного парку, біосферного резервату, об'єкту світової природної спадщини; описує структуру Літопису природи та склад біосозологічного паспорта, проте потребує незначної підтримки для впевненості у власній відповіді; має певні знання про поняття зникаючого виду, зниклого виду, виду зниклого в природі, виду недостатньо відомого, неоціненого виду, реліктового виду, рідкісного виду, виду, що охороняється; орієнтується в поняттях

екомережі та принципах формування територіальних екологічних мереж, умовах існування та функціонування буферної зони екомережі, відновлювальної території екомережі; характеризує з незначними неточностями впровадження оселищної концепції; знає механізми резервування природних територій для їх майбутнього заповідання, але потребує незначної підтримки для впевненості у власній відповіді; знає підходи до організації охорони природи, наукових досліджень, рекреаційної, освітньої та інформаційної діяльності на базі об'єктів-установ ПЗФ; уміє робити висновки до виконаних практичних робіт; виконав усі види навчальної роботи.

D (67 – 74) – оцінка «задовільно» – «3» (*непогано, але зі значною кількістю недоліків*): отримує здобувач, який виявив недостатньо міцні знання навчального матеріалу, з певними труднощами відтворює програмний матеріал, рідко звертається до матеріалів, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; недостатньо орієнтується в питаннях управління об'єктами природно-заповідного фонду згідно правового забезпечення заповідної справи в Україні; при виконанні практичних робіт студент орієнтується в етапах історичного і концептуального розвитку та сучасного стану заповідної справи, характеризує категорії об'єктів ПЗФ України та міжнародні охоронні категорії, проте допускає певні (неістотні) неточності під час їх аналізу; відчуває труднощі при характеристиці умов створення та функціонування біосферного заповідника, природного заповідника, національного природного парку, регіонального ландшафтного парку, заказника, пам'ятки природи, заповідного урочища, ботанічного саду, зоологічного парку, парку пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічного парку, біосферного резервату, об'єкту світової природної спадщини; має певні знання про поняття зникаючого виду, зниклого виду, виду зниклого в природі, виду недостатньо відомого, неоціненого виду, реліктового виду, рідкісного виду, виду, що охороняється; характеризує з певними неточностями екомережі та принципи формування територіальних екологічних мереж, умови існування та функціонування буферної зони екомережі, відновлювальної території екомережі; орієнтується в аспектах впровадження оселищної концепції; не завжди використовує попередні знання під час характеристики механізмів резервування природних територій для їх майбутнього заповідання; орієнтується в підходах до організації охорони природи, наукових досліджень, рекреаційної, освітньої та інформаційної діяльності на базі об'єктів-установ ПЗФ; за сторонньої допомоги здатен інтерпретувати отримані результати виконаних практичних робіт; виконав усі види навчальної роботи.

Е (60 – 66) – оцінка «задовільно» – «3» (*виконання задовольняє мінімальним критеріям*): отримує здобувач, який виявив слабкі знання навчального матеріалу, важко відтворює програмний матеріал, зовсім не опирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; слабо орієнтується в питаннях управління об'єктами природно-заповідного фонду згідно правового забезпечення заповідної справи в Україні; при виконанні практичних робіт студент допускає суттєві неточності при описі етапів історичного і концептуального розвитку та сучасного стану заповідної справи, характеризує із значними неточностями категорії об'єктів ПЗФ України та міжнародні охоронні категорії; не повно характеризує умови створення та функціонування біосферного заповідника, природного заповідника, національного природного парку, регіонального ландшафтного парку, заказника, пам'ятки природи, заповідного урочища, ботанічного саду, зоологічного парку, парку пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічного парку, біосферного резервату, об'єкту світової природної спадщини; має слабкі знання щодо функціонування екомережі та принципів формування територіальних екологічних мереж, умов існування та функціонування буферної зони екомережі, відновлювальної території екомережі; слабо орієнтується в аспектах впровадження оселищної концепції; за сторонньої допомоги здатен характеризувати механізми резервування природних територій для їх майбутнього заповідання; слабо орієнтується в підходах до організації охорони природи, наукових досліджень, рекреаційної, освітньої та інформаційної діяльності на базі об'єктів-установ ПЗФ; за сторонньої допомоги здатен інтерпретувати отримані результати виконаних практичних робіт; виконав більшість із запропонованих видів навчальної роботи.

FX (35 – 59) – оцінка «незадовільно» – «2» (*з можливістю повторного складання*): виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив незнання значної частини навчального матеріалу, допускає істотні помилки у відповідях на запитання, не вміє застосувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань, не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; не орієнтується в питаннях управління об'єктами природно-заповідного фонду згідно правового забезпечення заповідної справи в Україні; при виконанні практичних робіт студент допускає суттєві неточності при описі етапів історичного і концептуального розвитку та сучасного стану заповідної справи, не може охарактеризувати категорії об'єктів ПЗФ України та міжнародні охоронні категорії; не повно характеризує умови створення та функціонування біосферного заповідника, природного заповідника, національного природного парку, регіонального ландшафтного парку, заказника, пам'ятки природи,

заповідного урочища, ботанічного саду, зоологічного парку, парку пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічного парку, біосферного резервату, об'єкту світової природної спадщини; не може описати принципи функціонування екомережі; не повно характеризує впровадження оселищної концепції; не знає механізми резервування природних територій для їх майбутнього заповідання; не орієнтується в підходах до організації охорони природи, наукових досліджень, рекреаційної, освітньої та інформаційної діяльності на базі об'єктів-установ ПЗФ та не виконав усіх видів навчальної роботи.

Г (0 – 34) – оцінка «незадовільно» – «2» (з можливістю повторного складання): виставляється здобувачеві, який зовсім не володіє програмним матеріалом, що ускладнює можливості характеристики категорій об'єктів ПЗФ України та міжнародних охоронних категорій; здійсненні характеристики умов створення та функціонування біосферного заповідника, природного заповідника, національного природного парку, регіонального ландшафтного парку, заказника, пам'ятки природи, заповідного урочища, ботанічного саду, зоологічного парку, парку пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендрологічного парку, біосферного резервату, об'єкту світової природної спадщини, принципів функціонування екомережі, впровадження оселищної концепції; не знає механізми резервування природних територій для їх майбутнього заповідання; не виконав усіх видів навчальної роботи.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- відповіді на практичних заняттях;
- самостійна робота;
- співбесіда з лектором;
- залік.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ.

Тема 1. **Введення в дисципліну “Заповідна справа”.** Сутність природно-заповідної справи. Мета, об'єкти, предмет, основні завдання, основоположні поняття. Структура галузі. Етапи історії природно-заповідної справи. Роль влади, вчених та громад в історії природно-заповідної справи. Теорії природно-заповідної справи. Основні сподвижники розвитку природно-заповідної справи. Фундатори заповідної справи в Україні.

Тема 2. **Правове забезпечення заповідної справи в Україні.** Закон “Про природно-заповідний фонд України”, Закон “Про охорону навколишнього природного середовища”, Кодекси (Лісовий, Земельний, Водний, Про надра

тощо), правовий режим заповідних територій, форми власності на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, правові засади їх функціонування, обмеження у землекористуванні на територіях ПЗФ, Конвенція про біологічне різноманіття, Картахенський протокол про біобезпеку.

Тема 3-4. **Різноманітність категорій об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ).** Сучасна класифікація та характеристика територій і об'єктів природно-заповідного фонду. Природні території та об'єкти: природні заповідники, біосферні заповідники, природні національні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища. Штучно створені об'єкти: ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки пам'ятки садово-паркового мистецтва. Завдання та особливості ведення природоохоронного режиму у зазначених об'єктах ПЗФ України. Міжнародна класифікація заповідних територій. Особливості їх облаштування.

РОЗДІЛ ІІ. ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ.

Тема 5. **Проектування та створення територій ПЗФ.** Основи виділення територій ПЗФ. Процедура створення об'єктів ПЗФ України. Наукове обґрунтування. Науково-методичні підходи до підготовки наукових обґрунтувань. Підготовка клопотання про створення об'єкта ПЗФ. Розроблення та затвердження Положення про об'єкт ПЗФ, оформлення охоронного зобов'язання. Проектування природно-заповідних територій. Пояснювальна записка до проекту об'єкта ПЗФ. Оцінка рекреаційної ємності ландшафтів для національних природних парків та регіональних ландшафтних парків. Планово-картографічні та картосхематичні матеріали проекту, техніко-економічне обґрунтування.

Тема 6. **Оселищна концепція.** Принципи оселищної концепції збереження біорізноманіття та особливості її впровадження в Україні. Критерії забезпечення сприятливого стану збереження оселищ і видів згідно із директивою про оселища (1992). Директива Європейського союзу 92/43/ЄЕС “Про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори”. Методика визначення типів оселищ Європейського союзу.

Тема 7. **Формування екомережі.** Структурні елементи та складові екомережі та їх характеристика. Реалізація Загальнодержавної програми формування екомережі та проблемні питання її впровадження. Зв'язок національної екологічної мережі з Всеєвропейською екомережею. Території ПЗФ, що входять до складу основних широтних та меридіальних коридорів національної екомережі (Азово-Чорноморського, Степового, Галицько-Слобожанського, Поліського, Дніпровського, Дністровського, Карпатського та ін.). Ресурси Всеєвропейської екомережі: смарагдова мережа, мережа об'єктів

“NATURA 2000”, мережа об’єктів Рамсарської конвенції, мережі біосферних резерватів, біогенетичних резерватів, об’єктів всесвітньої спадщини, біотопів CORINE, європейських охоронних ландшафтів. Критерії вибору структурних елементів екомережі, ключових територій екомережі, сполучних територій (екокоридорів), буферних територій, відновлювальних територій. Ресурси Національної екомережі України. Ресурси регіональних екомереж.

Тема 8. Організація освітньо-виховної роботи у природно-заповідних установах. Положення про наукову діяльність заповідників і національних природних парків України. Положення про еколого-освітню діяльність заповідників і національних природних парків України. Відділи екологічної освіти в заповідниках, національних природних парках та інших установах природно-заповідного фонду. Музеї природи, екологічні стежки, туристичні екологічні маршрути.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

1. Історія виникнення заповідної справи.
2. Основи заповідної справи. Її нормативна база.
3. Категоризація об’єктів ПЗФ України.
4. Етапи створення територій природно-заповідного фонду.
5. Реалізація оселищної концепції в Україні.
6. Вплив рекреації на об’єкти ПЗФ.
7. Екологічні показники заповідних територій України.
8. Використання об’єктів ПЗФ для формування екологічної свідомості населення.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента з дисципліни містить: опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань згідно з переліком компетенцій, що формуються у межах кожної теми навчальної програми; підготовку до самостійної роботи, підготовку до співбесіди з лектором.

– Охарактеризуйте етапи еволюції природоохоронного мислення. Опишіть головні напрямки природоохоронних досліджень і природоохоронних дій (екологічний, заповідний, соціально-політичний, еколого-освітній, філософський і психологічний);

– проаналізуйте економічне забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду. Державний кадастр територій та об’єктів ПЗФ. Охарактеризуйте типи відповідальності за порушення законодавства про природно-заповідний фонд;

– законспектуйте основні поняття про біотичне різноманіття та головні принципи охорони біосфери;

- опишіть Державний природний заповідник “Єланецький степ”, регіональний ландшафтний парк “Гранітно-степове Побужжя”, регіональний ландшафтний парк “Кінбурнська коса”, заказники України регіонального та загальнодержавного значення;
- опрацюйте питання резервування цінних природних територій. Державні заходи у сфері резервування. Обсяги резервування територій. Громадські ініціативи створення природно-заповідних територій на межі ХХ–ХХІ ст.;
- охарактеризуйте транскордонне співробітництво в галузі розбудови Пан’європейської екомережі. Дайте оцінку сучасного стану розбудови національної екомережі України;
- опишіть принципи здійснення екоосвіти та екоінформування на базі установ ПЗФ. Положення про наукову діяльність заповідників і національних природних парків України. Положення про еколого-освітню діяльність заповідників і національних природних парків України;
- проаналізуйте напрями діяльності міжнародного співробітництва в галузі природно-заповідної справи. Проект Глобального Екологічного фонду “Збереження біорізноманіття дельти Дунаю”.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Засвоєння студентами теоретичного матеріалу з дисципліни перевіряється відповідями на практичних заняттях, співбесідою з лектором та підсумковою самостійною роботою. Завершується вивчення дисципліни заліком.

Розподіл 100 балів між видами робіт

	Семестр IV
Відповіді на практичних заняттях	40
Самостійні роботи	40
Співбесіда з лектором	20
Всього (залік)	100

Поточна успішність (тах 100 балів) складається з балів, отриманих на *практичних заняттях* (тах 40 балів), *виконаної самостійної роботи* (тах 40 балів) та *співбесіди з лектором* (тах 20 балів).

Загальний бал на практичних заняттях (тах 40 балів) обчислюється за формулою: $x = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, *A* – сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою при вивченні змістового модуля, включаючи оцінки «2», *n* – кількість цих

оцінок (не менше 5), $\frac{A}{n}$ – середня оцінка за усні виступи, K – кількість балів, відведених на практичні заняття. Кількість балів x заокруглюють до цілих.

Кількість балів, що виставляється за практичне заняття враховує: усне опитування студентів на занятті, знання теоретичного матеріалу, вміння вирішувати ситуаційні задачі. Облік успішності за усні виступи на практичних заняттях студентів групи ведеться за **чотирибальною** шкалою.

Підсумкова самостійна робота (має 40 балів) передбачає виконання описових і тестових завдань з навчальної дисципліни. Сумарна кількість балів, виділених на оцінку самостійної роботи, виводиться шляхом оцінки якості виконаних завдань, що включає правильність виконання тестових і повноту розкриття описових завдань.

Співбесіда з лектором (має 20 балів) проводиться в усній формі та передбачає перевірку знань навчального матеріалу, який засвоїли студенти протягом семестру та матеріалу, який винесений на самостійне опрацювання.

Отже, залікова оцінка за семестр є сумою оцінок одержаних на практичних заняттях, за самостійну роботу та співбесіду з лектором. Оцінка виставляється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

Залік за талоном №2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

Не передбачено.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Рекомендована література

а) основна:

1. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А., Клестов М.Л., Прядко О.І., Арап Р.Я. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації. К.: Фітосоціоцентр, 2001. 60 с.
2. Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. Заповідна справа в Україні: навч. посіб. К.: 2003. 306 с.
3. Давиденко В.М. Заповідна справа: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. 140 с.
4. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідкове видання. Ужгород: підприємство “Ліра”, 2002. 328 с.
5. Кучерявий В.П. Екологія. Львів: Світ, 2000. 499 с.
6. Мудрак О.В., Кравчук Г.І., Єлісавенко Ю.А., Дзюмак М.А. Заповідна справа. Практикум. Вінниця: ВНАУ, 2011. 96 с.

7. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: навч. посіб. К.: Арістей, 2007. 480 с.
8. Товажнянський Л.Л., Солодкий В.Д., Масікевич Ю.Г., Шапорев В.П., Моїсєєв В.Ф. Заповідна справа: навч. посіб. Харків: НТУ “ХПІ”, 2002. 240 с.

б) додаткова:

9. Василюк О., Драпалюк А., Парчук Г., Ширяєва Д. Виявлення територій, придатних для оголошення об’єктами природно заповідного фонду. Львів, 2015 80 с.
1. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: навч. посіб. К.: Заповіт, 1996. 350 с.
2. Малишко М.І. Основи екологічного права України: навч. посіб. К.: МАУП, 1999. 150 с.
3. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2006. 383 с.
4. Термена Б.К., Літвіненко С.Г. Охорона та раціональне використання природних ресурсів: навч. посіб. Чернівці: Книги – ХХІ, 2005. 168 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
6. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.